

УДК 378.096:616-058(09):[378.4:61(477.85)]

**Жанетта РЕВЕНКО,
Василь ЧЕБАН,
Ельвіра ЯСИНСЬКА**
ВДНЗ України «Буковинський державний
медичний університет»,
Чернівці (Україна)

**Zhanetta REVENKO,
Vasyl CHEBAN,
Elvira YASYNSKA,**
Higher State Educational Establishment of
Ukraine «Bukovinian State Medical
University»,
Chernivtsi (Ukraine),
chebanmazur@gmail.com

**ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ КАФЕДРИ
СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ ТА
ОРГАНІЗАЦІЇ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

**HISTORY OF DEPARTMENT OF SOCIAL
MEDICINE AND HEALTHCARE OF THE
BUKOVINIAN STATE MEDICAL
UNIVERSITY**

Ключевые слова: *Буковинский государственный медицинский университет, медицинский институт, кафедра, заведующий, социальная гигиена, медицина.*

Ревенко Ж., Чебан В., Ясинская Э. История развития кафедры социальной медицины и организации здравоохранения Буковинского государственного медицинского университета.

Описуються етапи розвитку і характерні особливості діяльності кафедри. Освітлені основні проблеми і задачі соціальної медицини і організації здравоохранення з початку існування медичного інституту. Зміщуються матеріали про початок викладання соціальної гігієни, послідовну діяльність керівників кафедри і їх внесок у навчальну і наукову роботу з соціальної гігієни. Крім того, показано поступове формування якісної бази підготовки учених і лікарів за питаннями соціальної медицини і організації здравоохранення, які працюють у багатьох регіонах України і за її межами. Вказано навчальні предмети, напрямки діяльності кафедри: навчальна, навчально-методична і наукова робота, підвищення кваліфікації, організаторів здравоохранення, консультування за медико-соціальними питаннями.

Актуальність. Створення кафедр соціальної гігієни випереджали пошуки шляхів викладання цього предмету. Ідея про не обхідність досліджування кафедр соціальної гігієни в українських вищих навчальних закладах з'явилася на початку 1920-х років [5]. На сторінках журналу «Врачебное дело» у 1921 році Е.М. Каган надрукував статтю, в якій відстоював загальну проблему введення у вищій школі соціальної гігієни, оскільки ми в теперішній час маємо справу з достатньо гостро окресленим колом питань, що входять до сфери ведення соціальної гігієни, науки з цілковито визначеною методологією¹. Було рекомендовано

значно розширити викладання гігієни, розподіливши її на три частини – загальну гігієну, соціальну і професійну.

У 1923 році Народний Комісаріат охорони здоров'я і відділ медичної освіти Наркомату освіти України створення самостійних кафедр соціальної гігієни висунули як одну із актуальних задач².

Першою в Україні кафедрою соціальної гігієни була кафедра Харківського медичного інституту у 1923 році. Створення у 1923-1924 рр. кафедр соціальної гігієни в Україні стало важливим кроком вперед в подальшому розвитку соціальної гігієни як науки та предмета

викладання. Кафедри соціальної гігієни займалися питаннями профілактики захворювань, організацією медичної допомоги, вивченням впливу шкідливих факторів на здоров'я, переорієнтацією медичного забезпечення хворих, опрацюванням механізмів збереження та зміцнення здоров'я [4].

Кафедра соціальної медицини та організації охорони здоров'я Буковинського державного медичного університету пройшла складний історичний шлях розвитку. Сьогодні напрямками діяльності кафедри є навчальна, навчально – методична і наукова робота, підвищення кваліфікації організаторів охорони здоров'я. Кафедра продовжує кращі традиції минулого і на високому рівні готує медичні кадри, які успішно втілюють у практичній діяльності набуті знання з соціальної медицини та організації охорони здоров'я. За роки діяльності кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я зробила вагомий внесок у скарбницю української медичної науки, тому стає необхідністю висвітлити історичні етапи розвитку і характерні особливості її діяльності за всі роки існування.

Мета. Ознайомити організаторів охорони здоров'я, медичних працівників та студентів з основними етапами становлення кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я Буковинського державного медичного університету.

Методи дослідження. У дослідженні використано наступні методи: історичний, бібліографічний та метод системного аналізу.

Виклад основного матеріалу. Кафедра соціальної медицини та організації охорони здоров'я (до 1994 р. кафедра соціальної гігієни та організації охорони здоров'я) заснована у липні 1945 р. Першим її завідувачем (до 1952 р.) був заслужений лікар СРСР, у минулому нарком охорони здоров'я Киргизької РСР, доц. С.К. Лобинцев. У своїй роботі він приділяв увагу становленню навчального процесу Чернівецькому медичному інституті та вивченню історії розвитку медицини на Буковині.

В.С. Нікітський

У 1952-1955 рр. кафедрою завідував професор В.С. Нікітський, відомий теоретик охорони здоров'я, який більшість наукових праць присвятив історії охорони здоров'я України і Буковини.

У жовтні 1955 р. кафедру очолив заслужений лікар СРСР, доцент О.С. Рябишенко, який продовжив вивчення історії медицини і охорони здоров'я в західних регіонах України.

О.С. Рябишенко

Підготував двох кандидатів наук і у 1966 р. перейшов на посаду доцента кафедри.

Ф.С. Рюхов

У 1966-1971 рр. кафедрою завідував доц. Ф.С. Рюхов. Наукові роботи співробітників кафедри цього періоду переважно присвячені розробці потреб охорони здоров'я в медичних кадрах, продовжувалося вивчення історії охорони здоров'я краю.

Ц.В. Ясинський

З 1972-1982 рр. та з 1985-1988рр. кафедру очолював проф. Ц.В. Ясинський.

В 1955 р. закінчив з відзнакою Вінницький медичний інститут та аспірантуру при кафедрі соціальної гігієни та організації охорони здоров'я цього ж інституту (1963).

Працював на посадах головного лікаря у Теофіпольському, Меджибізьському та Хмельницькому районах на Поділлі. З 1963 року працював асистентом кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я Вінницького медичного інституту. З 1968 року – старший викладач кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я Чернівецького медичного інституту.

У 1966 році захистив кандидатську дисертацію „Матеріали соціально-гігієнічного обстеження гіпертонічної хвороби”, у 1989-му – докторську на тему: „Судинні ураження головного мозку як соціально-гігієнічна проблема”. У 1972 році йому було присвоєно вчене звання доцента, в 1992-му — вчене звання професора.

Напрями наукових досліджень: „Вивчення епідеміології неінфекційних захворювань, виявлення чинників ризику та розробка на їх основі систем прогнозування”. Даний науковий напрям був визнаний як перспективний у профілактиці хронічних захворювань. Його винахід з профілактики хронічних захворювань було відзначено Почесним дипломом Міжнародної виставки „Кардиология-82”.

Автор біля 500 наукових праць, зокрема, 5 методичних посібників, 6 методичних рекомендацій.

Підготував 1 доктора та 9 кандидатів наук.

З 1982 по 1993 рр. та з 1999-2001 рр. обов'язки завідувача кафедри (у 1988-1993 рр. – завідувача курсів) виконував проф. В. Л. Таралло. Проф. Таралло В. Л. народився 23 грудня 1945 р., вищу освіту отримав у 1969 році у Красноярському медичному інституті (Росія). Захистив кандидатську дисертацію з теми “Кібернетична діагностика хронічних субфебрилітетів” у 1973 році. До 1978 року був старшим викладачем кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я Красноярського медичного інституту, потім – доцентом, а з 1982 року – завідувачем кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я Чернівецького медичного інституту. Автор 4-х монографій, 10 навчальних посібників, 6 винаходів, 3-х законів: закону виживання популяцій, закону виживання реальних поколінь та закону збереження здоров'я, що зареєстровані у Міжнародній Реєстраційній Палаті Інформаційно-Інтелектуальної Новизни РЕС ООН, 18 брошур, 212 наукових та нав-

чально-методичних статей. Наукові здобутки: розробка теорії здоров'я, визначення прямих інтегральних показників, їх нормативів та еталонів, антроїндикативних параметрів сприятливості територій для проживання людей, методів комплексного аналізу захворюваності та смертності від хронічних хвороб за всіма класами МКХ, визначення граничного віку існування населення та розробка прогнозних таблиць здоров'я населення для будь-яких країн світу. Лікар-організатор вищої категорії.

У 1988 р. кафедрі було поєднано із кафедрою загальної гігієни і знову відновлено у жовтні 1993 року.

З 2001 по 2014 рік кафедру очолював доцент В. Е. Кардаш, який захистив кандидатську дисертацію на тему „Особливості профілактики гіпертонічної хвороби і її ускладнень серед сільського населення” в 1990 р. Лікар-організатор вищої категорії. Основні наукові здобутки: розробка моделі підтримки здорового способу життя хворих на хвороби системи кровообігу; участь у розробці прогнозів здоров'я населення України.

Вагомий внесок у підготовку студентів на кафедрі внесли співробітники, які у свій час працювали на кафедрі: доценти Б. Я. Дробніс, О. О. Воробйов, асистенти Л. Р. Єгорушкіна, Т. Ю. Косяченко, А. М. Здоровицький, В. І. Зімагоров, В. А. Михайлик, П. О. Романько, О. С. Білик, С. І. Понцак, Ю. М. Краснобаєв, А. П. Зубович, ст.лаб. О. В. Петюх, Н. І. Бицко.

В. І. Чебан

З 2014 року обов'язки завідувача кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я виконує проф. Чебан В.І. У 1971-1977 роках навчався у Чернівецькому державному медичному інституті за спеціальністю „Лікувальна справа”. Після закінчення вишу був направлений на роботу в Лікарсько-санітарну службу Міністерства шляхів сполучення СРСР. Працював цеховим терапевтом локомотивного депо Жовтневої залізниці (Карельська АР), дільничним лікарем, завідувачем поліклі-

ніки, ординатором клініки професійних захворювань науково-дослідної лабораторії (м. Кіровськ Мурманської області), головним лікарем санаторію „Імандра” Кольського філіалу АН СРСР (1977-1983 рр.).

Науково-педагогічний шлях розпочав після навчання в клінічній ординатурі Чернівецького державного медичного інституту(1983-1985 рр.). Займав посади асистента, доцента кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я згаданого вишу та за сумісництвом завідувача лабораторії НДІ медико- екологічних проблем. Отримав звання старшого наукового співробітника цієї установи (1993 р.) та захистив кандидатську дисертацію на тему: „Особенности заболеваемости растениеводов и технологии ее профилактики” (1991 р.).

У 2004 році захистив докторську дисертацію на тему: „Репродуктивне здоров'я населення та медико-соціальна профілактика порушень його формування”. Обраний за конкурсом на посаду професора кафедри соціальної медицини та ООЗ Буковинського державного медичного університету (2005 р.).

Працював на посаді директора Українського центру наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи МОЗ України (2007-2011 рр.). Спільним наказом МОЗ та НАМІ України був призначений головою Проблемної комісії з дисципліни „Соціальна медицина” (2008-2010 рр.).

У 2011-2012 та 2012-2013 навчальних роках працював на посаді завідувача кафедри суспільних наук та українознавства Буковинського державного медичного університету. З вересня 2013 року працює професором кафедри соціальної медицини та ООЗ БДМУ.

Василь Іванович Чебан є автором 160 наукових праць, з-поміж яких 2 монографії, 4 навчальних посібники (затверджені ЦМК МОЗ), 9 нововведень, 6 методичних рекомендацій, 5 інформаційних листів.

За вагомі здобутки в науково-педагогічній діяльності нагороджений Подякою БДМУ (2004 р.), двома Почесними грамотами Міністра охорони здоров'я України (2010, 2011рр.).

На даний час на кафедрі працюють: професори – В. Л. Таралло, В. І. Чебан, доценти – І. В. Навчук, М. І. Грицюк, Е. Ц. Ясинська, асистенти – Ж. А. Ревенко, М. З. Вацик, Л. В. Микалюк, А. С. Бідучак, Г. Г. Марараш, ст. лаборанти: Н. В. Козак, О. М. Іванова, Н. В. Віщак.

Як і в попередні роки, кафедра продовжує викладати на всіх факультетах соціальну медицину, організацію та економіку охорони

здоров'я. Викладаються такі розділи як біостатистика, здоров'я населення, організація охорони здоров'я, менеджмент та маркетинг, економіка охорони здоров'я, курс історії медицини.

Навчально-методична робота містить у собі підготовку навчальних робочих програм, методичних рекомендацій для викладачів та методичних вказівок для студентів. Окрім того, на кафедрі проводиться цикл удосконалення підготовки організаторів охорони здоров'я.

За останній рік для студентів і лікарів видано українською, російською та англійською мовами 2 монографії, 3 навчальних посібника, 2 інформаційних листи, 3 методичних рекомендації.

Наукова робота кафедри проводиться за напрямками: „Вивчення процесів соціально-значущої патології та обґрунтування технології її профілактики” (керівник – проф. В. І. Чебан).

Висновки:

1. За період існування кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я Буковинського державного медичного університету сформувалась якісна база підготовки науковців і лікарів з питань соціальної медицини та організації охорони здоров'я, які працюють в багатьох регіонах України та за її межами.

2. Колектив кафедри спрямовує свої зусилля на подальше покращання науково-дослідної, навчально-методичної та виховної роботи серед студентської молоді, удосконалює післядипломну підготовку лікарів практичної охорони здоров'я та науковців, які в подальшому будуть працювати на благо України.

REFERENCE:

¹ Kagan E.M. O prepodavanii sotsial'noj gigieny i gigieny truda, Vrachebnoe delo, 1921, p. 22-24, 319, 320, 322.

² Petrova Z.P. K istorii vzniknoveniya kafedr sotsial'noj gigieny na Ukraine, Sovetskoe zdavoohranenie, 1974, Vol. 4, p. 53-56.

³ Bojchuk T.M. Vipusknikiv slavetnih imena. Kniga pro vidatnih vipusknikiv Bukovins'kogo derzhavnogo medichnogo universitetu, Chernivtsi, Misto, 2014, 240 p.

⁴ Materialy k istorii gigieny i sanitarii na Ukraine, Kyiv, Gos. Med. Izd. USSR, 1962, 297 p.

⁵ Horosh I.D. Pervye gody razvitiya sovetskogo zdavoohraneniya v Ukraine (1918 – 1920), Kyiv, Gosmedizdat USSR, 1963, 208 p.

Revenko Zhanetta, Cheban Vasyl, Yasynska Elvira. History of Department of Social Medicine and Healthcare of the Bukovinian State Medical University.

Abstract. The article highlights the stages of development and characteristics of the activities of the department of social medicine and healthcare of the Bucovinian state medical university, controversial issues regarding the final determination of time of department's foundation are eliminated. The basic problems and tasks of social medicine and of health care organization from the very beginning of medical school have been discovered. It includes the material about the beginning of the discipline's teaching. The activities of the department's heads as well as their contribution to the educational and research work on social hygiene are traced sequence on changing name of the department at the time of its existence is shown. In addition, we showed the gradual formation of scientists and physicians qualitative base for social medicine and health care organizations that work in many regions of Ukraine and abroad. Educational courses, activities of the department, which are educational methodical and scientific work training of scientific and teaching personnel, advanced training of scientific, consulting on medical-social and statistical issues are mentioned in article.

The Department of social medicine and health care organization of Bucovinian state medical University has passed a difficult historical way of development. Today the activities of the Department are educational, methodical and scientific work, professional development managers of health care. The Department continues the best traditions of the past and at a high level prepares medical personnel that successfully embody in practice the acquired knowledge on social medicine and health care organization. Over the years, the Department of social medicine and health care organization has made a significant contribution to the Treasury of Ukrainian medical science, therefore, becomes a necessity to highlight the historical stages of development and characteristic features of its operations for all years of existence.

Key words: *Bukovinian state medical university, medical institute, department, head, social hygiene, medicine.*

Received 24-09-2015

Advance Acces Publischer: November 2015